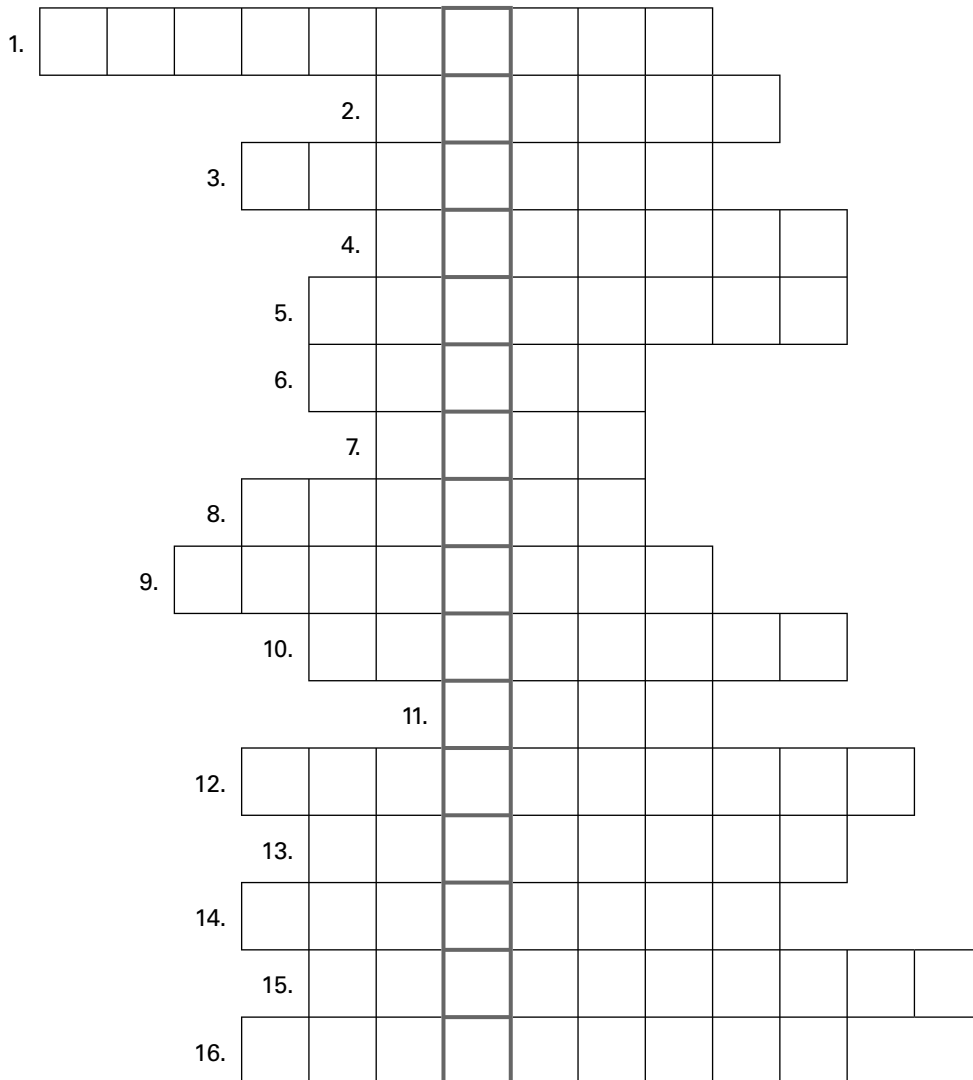

Harjutus 1

Uue õppeaasta soojendusülesandeks lahenda ristsõna. Lahendusest saad teada, mida õpiku autorid sulle uueks õppeaastaks soovivad.

1. Eesti rahvuseepos	8. Seljas kantav koolikott
2. Esimene kooliraamat	9. Lühike naljakas lugu, millel on ootamatu lõpp
3. Meediaväljaanne, mis sisaldab uudiseid, arvamusküsimusi, intervjuusid jm	10. Naljakas film või näidend
4. Õppeaine koolis, mis keskendub mineviku-sündmustele	11. Õpperaamat
5. Riimis tekst	12. Entsüklopeedia
6. Õppevahend	13. Vastandsõna
7. Eesti lastekirjanik, kes on muu hulgas kirjutanud raamatu „Mõmmi ja aabits“	14. Noorte seas väga populaarne meediakanal
	15. Rahvajutt, mis lõpeb õnnelikult
	16. Rahvakalendri tähtpäev novembri esimesel poolel, mille eelõhtul käivad ringi sandid

1.1

Tekstide liigid. Suuline ja kirjalik tekst

Harjutus 2

Too näiteid oma sõnavarast, mida reeglina kirjalikus suhtluses ei kasutata (nt kõnekeelsed ja slängisõnad).

Harjutus 3

Asenda kõnekeelsed sõnad ja väljendid kirjakeelsetega. Harjutuse lõpu kirjuta ise kaks kõnekeelset lauset ja lisa kirjakeelne variant.

1. Kas sa pole seda uudist kuulnud vä?

2. Mitu kilo see roller maksab?

3. Tead sa, kas õps tšekkis juba kontradi üle?

4. Kõlla mulle, kui trennist tuled, mul mobilil kreda otsas.

5. Kuulasime klassikal uut musa.

6. Palju sul pappi on, läheks tooks poest limpsi ja jätsi?

7. Läheks linna peale tšillima, telkust pole miskit vahtida.

8. Oled sa nagu kuulnud, et sel aastal nagu neljandat keska klassi ei avatagi vä?

9.

10.

Harjutus 4

Loe luuletus läbi ja täida ülesanded luuletuse järel.

Kirjad tulevad

Jaan Kaplinski

Läbi öö ja tuule, üle mere ja mäe,
miski tuleb su juurde, mida sa veel ei näe.

Kui on halvad ilmad ja veel halvem on meel,
mõtlet: sõprade kirjad on su poole teel.

Seljas valged tiivad, nii nad lendavad küll,
kirjud margid peal ja sinine ümbrik üll.

Ümbrikul su nimi, su tänav, linn ja maa
ja kindluse mõttes veel maja number ka.

Ja ukse number, kus seisab su kirjast,
et nad kaugelt tulles mööda ei läheks tast.

Kui on halvad ilmad ja veel halvem on meel,
mõtlet kirjadest, mida sa pole saanud veel.

(Jaan Kaplinski „Jalgrataste talveuni“)

1. Miks saadetakse tänapäeval posti teel varasemate aegadega võrreldes vähem kirju?

2. Kui sageli saad ise kirju? Mis tunne on kirja saada? Miks?

3. Kuidas on luuletuses kirjeldatud kirju?

4. Missugused andmed peavad olema ümbriku peal?

5. Missugune on sinu arvates luuletuse meeleolu? Põhjenda oma arvamust, tuues näiteid luuletuse tekstist.

6. Heale tuttavale saadetud e-kirjal on sageli suulisele tekstile iseloomulikke tunnuseid, samas kui ametlikus suhtluses pole vahet, kas kiri saadetakse meilitsi või postiga. Vaata õpiku tabelit (lk 6) ja too välja kolm tunnust, mis iseloomustavad heale tuttavale saadetud e-kirja stiili, ning kolm tunnust, mis on iseloomulikud ametlikule kirjale.

E-kiri sõbrale	Ametlik kiri

Harjutus 5

Septembris toimus koolis 7.–9. klasside korvpalliturniir, mille tulemused on esitatud tabelis. Kirjuta turniiri kohta koolilehte uudis.

	7.a	7.b	8.a	8.b	9.a	9.b	Punkte	Koht
7.a	 	1 75 : 63	1 85 : 80	0 62 : 63	0 83 : 91	1 77 : 45	3	III
7.b	0 63 : 75	 	0 63 : 67	0 44 : 88	0 57 : 62	1 66 : 59	1	5.
8.a	0 80 : 85	1 67 : 63	 	0 70 : 79	1 81 : 71	0 44 : 53	2	4.
8.b	1 63 : 62	1 88 : 44	1 79 : 70	 	0 74 : 77	1 67 : 50	4	II
9.a	1 91 : 83	1 62 : 57	0 71 : 81	1 77 : 74	 	1 81 : 60	4	I
9.b	0 45 : 77	0 59 : 66	1 53 : 44	0 50 : 67	0 60 : 81	 	1	6.

Harjutus 8

Täida ülesanded.

1. Mõttele välja võimalikult palju sõnu, mis võiksid iseloomustada pildil olijat.
2. Moodusta neid sõnu kasutades pildil olija kohta lauseid.
3. Määra oma tekstis sõnaliigid.

Missugune?

Mida teeb?

Millal teeb?

Kes?

Kuidas teeb?

Kus teeb?

Harjutus 9

Märgi tekstis kõik käändsõnad (K), pöördsõnad (P) ja muutumatud sõnad (M).

^K Kolmapäeva ^K pärastlõuna ^K kaks ^K viimast ^K tundi ^P on ^K meil ^K joonistamine. Meil on parajasti käsil suur grupi-

töö, kus igaüks joonistab peegli abil enda portree. Pärast lõikame need portreed välja ja kleebime ühisele suurele paberile seinal. Õieti on natuke imelik ja piinlik joonistada iseennast. Nina tuleb nagu kartul või ei tea mis juurikas, silmad jõllitavad ebameeldivalt ja suu tuleb nagu vorst. Päris häbi teistele näidata. Ei sobi ennast ka väga ilustada. Eva ongi küll tegelikkuse päris kõrvale jätnud ja joonistanud mingisuguse standardfilmitähe näo. Ja Mikael joonistas Piilupardi, mis Närvid-Läbi heakskiitmist ei leidnud, nii et ta pidi joonistama uue. Aga paljudel teistel on siiski oma portreedes päris üllatuslik sarnasus. Kõige parem on Sven-Allani oma. Ta on hea joonistaja ja peale selle on üldse kerge prillidega isikuid joonistada. Ka Ville oma on hea. Ta üksikud näojooned ei ole ehk küll nii väga sarnased, aga kõik kokku on täpselt nagu Ville, niisugune kaugel ja mõtlik, nagu unistaks ta kogu aja Kuust.

(Helga Nõu „Pea suu! Tõmba uttu!”)

Harjutus 10

Kirjuta, missugune sündmus või olukord võiks eelneeda või järgneda antud tegevusele või juhtumile.

Näidis. *taina valmistamine* → pirukate küpsetamine

- _____ → olümpiakulla võitmine
 _____ → kohvisaagi hävimine
 _____ → haigestumine
 _____ → artikli kirjutamine
 _____ → sõnaraamatu kasutamine
 _____ → ülikooli astumine
 _____ → nõude pesemine
 _____ → soolokontserdil esinimine
 _____ → sõbraga riidumine
 _____ → kriminaalfilmi tegemine

suur põud → _____

säästmine → _____

jalgrattaga kukkumine → _____

kaklus tänaval → _____

sõbralik suhtumine kaaslastesse → _____

pikaajaline voolukatkestus → _____

10-palline torm → _____

vaidlus vennaga → _____

tundidepikkune ettevalmistus → _____

eesti keele tundi hilinemine → _____

- Esita moodustatud sõnade kohta küsimus ja otsusta, mis liiki sõnad kirjutasid.

mine-lõpulised sõnad on _____.

- Kirjuta, mis liiki sõnaga on tegemist.

riidlema _____

riidleja _____

riidlemine _____

riid _____

1.3 Käändsõnad ja käänded

Harjutus 11

Tõmba nimisõnadele alla sinine ja omadussõnadele roheline joon.

Hämarik hakkas kogunema kõige esiteks loengusaali kaugematesse nurkadesse nagu imepeen hall tolmu. Paksumüüri ruumi lagi oli võlvitud, mis tekitas petliku mulje keldrist. Lamedate kaartena jooksid teravatipulised kolmnurgad lae keskele kokku. Kunagi helevalged, nüüd aga ajapaatinaga kaetud pinnad hakkasid järjest rohkem hämaruse varjundeid võtma.

Kõrgetest akendest hoovas aga küllaldaselt valgust sisse, sellest jätkus pikkadele mustadele pingi-pealsetele ja kerekale kateedri otsaseinas. Kuigi üle tänava üks ja teine aken helendama löi, ei tulnud kellelgi meelde auditoriumis tulesid süüdata. Kriitvalgeks värvitud kõnetool oma vanikornamentide ja võltslüüsidega, seistes musta seinatahvi taustal, tekitas illusoorse mulje valgusest.

(Bernard Kangro „Jäälätted“)

Harjutus 12

Lisa lausesse käändsõnu, nii et lause muutuks täpsemaks.

Näidis. Mart püüdis kala. → *Viieaastane Mart püüdis varahommikul hiigelsuure kala.*

Pille korjab õunu.

Vanaema kodus.

Vanaisa loeb.

Tüdrukud mängivad.

Poisid ehitasid.

Harjutus 13

Kirjuta arvud sõnadega. Tõmba põhiarvsõnale alla sinine ja järgarvsõnale roheline joon.

23 _____

17. _____

XLII _____

1 234 500 _____

365 _____

51. _____

2008 _____

Harjutus 14

Kirjuta sulgudesse omadussõna juurde sobiv nimisõna. Seejärel moodusta omadussõna kesk- ja ülivõrdevormid.

noobel (_____) _____

usjas (_____) _____

põdur (_____) _____

sulnis (_____) _____

habras (_____) _____

matslik (_____) _____

Harjutus 15

Kirjuta asesõna lünka sobivas käändes.

emb-kumb, igaiüks, ise, keegi, kumbki, kõik, mõlemad, oma

See vihik kuulub _____ vennale, kas Jürile või Jaanile. Rahakoti varguses ei osatud _____ süüdistada. Maria ja Ott said kontrolltöö viie, kuna _____ olid eelmisel õhtul hoolega õppinud. Ma ei näinud staadionil _____ poissi, ei Marti ega Rihot. _____ võib saada kunagi miljonär. Roland läks _____ välja ja lõi ukse pauguga kinni. Rändur võttis _____ leivakoti ja jätkas teekonda. Üks _____ ja kõik ühe eest!

Harjutus 16

Pane sulgudes olevad sõnad sobivasse käändesse. Kirjuta veerisele sõnaga kohakuti, mis käänet kasutasid.

Nii oli rännak maakera (süda) südamesse möödapääsmatu. Onu sisseütlev oli oma (arvamus) _____ kindel ja selles ei saanud teda kõigutada _____ mitte kuidagi. (Mina) _____ ei meeldinud see pöörane ettevõtmine, _____ kuid olin harjunud vastu vaidlemata alistuma onu (tahe) _____.

Tahtsin rääkida Graubenile onu (hullumeelne) _____ plaanist; läksin välja teda otsima. Grauben ei osanud mulle mingit (nõu) _____ anda, sest ta teadis hästi, et kui onu kavatseb (miski) _____ ette võtta, _____ siis ta sellest naljalt ei loobu. Lõpuks lohutasin ennast (mõte) _____, et juuli esimeste (päev) _____ on veel aega ja vahepeal võivad toi- muda (sündmus) _____, mis sunnivad onu loobuma (reis) _____ maa alla. Graubenile näis meeldivat, et mina teeksin selle _____ (matk) _____ kaasa.

(Jules Verne „Reis maakera südamesse“)

Harjutus 17

Loe tekst läbi ja täida ülesanded selle järel.

Lugesin pildiraamatut. Olin tollal sorav lugeja. Ma ei ole kunagi hiljem paremini lugenud.

„See on koer. Ta on musta-valgekirju. Oh, ta on nii väsinud... ja nii näljane... Ja ta karv on kõik pulstis ja räpane, sest inimene, kelle oma ta oli, on täitsa surnud ja maha maetud... Ja ta on nüüd mitu päeva muudkui kõndinud ja kõndinud. Sest ta peab leidma uue inimese, kes tema eest hoolitseks ja tal- le süüa annaks. Aga ta on nii räpane ja kondine, et keegi teda ei taha. Kõik löövad teda ja karjuvad tema peale: ust-ust, sa kole krants!”

Mu silmad täitusid pisaratega, kui viimast lõiku lugesin.

Ma polnud ema tulekut märganud.

„Mis hirmsat raamatut sa loed?” küsis ta.

„VAENE KOER,” vastasin.

Ta kummardus ja piilus raamatusse.

„Aga armas poiss,” hüüatas ta, „kas sa ei näe, et pildil pole ühtki koera, ainult seakarjus, kolm siga, paar õuedaami ja printsess.”

Tal oli õigus – kui heita pildile pealiskaudne ja põgus pilk.

Aga mina nägin sügavamale.

„On küll,” ütlesin. „Metsas puu all, sealauda taga. Seal ta lakub oma haiget käppa. Sest ta astus roosi- okka otsa.“

„Kallis, sa mõtlesid selle välja,” ütles ema.

„Ei, ma loen siit,” ütlesin. „Kuula!”

Ja ma jätkasin entusiastlikult lugemist.

Lugesin koerast, kes lonkas sealauda poole loo- tusega suutäiski seatoitu leida, ja seakarjusest, kes teda märkas.

„Vaene, vaene koer,” ütles ta ja tõmbas ettevaatli- kult okka käpast välja. „Sa oled tõesti nälgas ja janus.”

Koer lakkus seakarjuse nägu, mis muuseas oli üpris ümmargune ja lapselik.

„Fuu, fuu!” karjus printsess. „Kas sa ei näe, kui räpane ta on? Ta on kindlasti pisikuid täis! Aja see krants kohe minema!”

Aga seakarjus ei ajanud. Kõigepealt vaatas ta koe- rale silma ja nägi, kui palju muret ja piina neis oli. Siis vannitas ja toitis ja kallistas ta koera, kuigi print- sess trampis jalgu ning nuttis nagu lossi purskkaev. Ta ütles, et karjus peab tema ja koera vahel valima.

See polnud raske valik.

„Ma valin koera,” ütles seakarjus.

Lõpuks sai koerast kuningriigi kõige kuulsam karjakoer ja mitte keegi polnud kunagi kedagi nii palju armastanud nagu seakarjus oma koera.

Kui lõpetasin, oli ema unustanud, et raamatu pildid jutustasid hoopis teist lugu. Ta pühkis põllega liigutuspisaraid.

„Kas pole tore, et lõpus kõik nii hästi läks,” ütles ta.

(Ulf Stark „Lugesin, lugesin ja hakkasin äkki kirjutama”, rootsi keelest tõlkinud Anu Kehman, Nukits 2006)

1. Miks mõtles loo peategelane ise välja, millest raamat räägib?

2. Miks ema imestas, kui kuulis poega lugemas?

3. Miks ema lõpuks unustas, et raamatu pildid rääkisid hoopis teist lugu?

4. Kirjuta tekstist välja

kolm nimisõna _____

kolm omadussõna _____

kaks arvsõna _____

5. Loe uuesti teksti teist lõiku ja kirjuta, keda võiks seal tähistada asesõnad

ta _____ keegi _____

kelle _____ kõik _____

1.4 Pöördsonad

Harjutus 18

Tõmba tegusõnadele joon alla.

Hämaruse saabudes hakkasid majade ümbrusse ilmuma hinged. Koerad pistsid esiotsa haukuma, siis vaibus klähvimine kiunumiseks ning hääbus sootuks. Penid olid tundnud mullalõhna ja said aru, et need võõrad ei kuulu siia ilma, et neil pole maitsvat liha ega krõmpsuvaid konte, mille auks häält tõsta, üksnes paljas põrm. See oli penide meelest jube. Koerad pugesisid kuuti ja värisesid seal terve öö.

Mitte igal hingel polnud taret, kus teda oodati, ega kuumaks köetud sauna, kuhu olid valmis pandud tubli toit ning parimad kasevihad. Oli üksildasi ja omasteta hingekesi, kelle kunagised elumajad maha põlenud ja sugulased samuti surnud. Säärased hulkusid nüüd kurvalt võõraste hoonete vahel ning kõssitasid koos terve suguvõsaga mõne räästa all, puntras nagu ussid. Mõned läksid lauta peavarju ning seltsi otsima ja siit-sealt kostis lehmade hirmunud ammumist, kui surnud neid oma külmade sõrmedega lüpsid.

(Andrus Kivirähk „Rehepapp“)

- Millal on hingedepäev? _____

Harjutus 19

Kirjuta sulgudes tegusõna lausesse sobivas vormis. Pane tähele, et mõnda lausesse sobib liitvorm paremini.

Au ja hiilgusega (pidama) _____ keisrit Kilplas vastu võetama. Viimased päevad enne tema saabumist (mööduma) _____ meie jaoks nagu linnutiivul.

Me (kaunistama) _____ maju lillede ja lehevanikutega, (panema) _____ kõigi otsaakende kohale kirikupühalipud välja ning (tõmbama) _____ paljudes kohtades põiki üle tänava nõõre, millelt (rippuma) _____ alla õlgedest tähed, vimplid ja kirevad linnid. See (nägema) _____ ääretult kena välja. Mitte vähem pidulikult (mõjuma) _____ arvukad sõnnikuhunnikud, millesse minu algatusel (torkama) _____ kaseoksi. Ent kõige rohkem (pöörama) _____ tähelepanu raekojale. Me (valgendama) _____ selle kõigist kolmest küljest kuni katuseni värskelt üle. Me (pintseldama) _____ ukсед ja akna-raamid härjaverega ning (riputama) _____ puuduva kella asemel palgi külge vasest vorstikatla, mille mu õemees Vasikanahk meile (annetama) _____. Me (välja valima) _____ ühe lihunikuselli, kes (pidama) _____ keisri saabumisel puu-vasaraga vastu katelt kolkima, nii et see (sarnanema) _____ ehtsa piduliku kellahelinaga.

(Otfried Preussler „Meil Kilplas“, saksa keelest tõlkinud Eve Sooneste)

Harjutus 20

Moodusta järgmiste tegusõnadega laused.

tõrelema _____

laisklema _____

muigama _____

maigutama _____

avardama _____

jääma _____

kisklema _____

ohkama _____

paiknema _____

Harjutus 21

Kirjuta Jakob Martin Sommeri juttu „Põhjatuul” puuduvad tegusõnad.

Põhjatuul _____ korra jalutama, et ta aga vallatu oli, _____ tema kõikisugu koerust. Kui ta rohtaeda _____, siis _____ ta lillede karvust kinni ja _____ nende varred katki. Selle järel _____ ta õunad ning pirnid maha ja _____ nad mudasse. Põllu peal _____ ta veel hullemini. Viljakõrred _____ ta puruks ja _____ liiva sisse, _____ puude oksad ja lehed maha ja _____ õhku laiali. Vanad, nõrgad puud _____ ta metsas kõige juurtega üles.

Inimesed _____ tuulekuninga juurde kaebama ja _____, missugust suurt kurja põhjatuul _____. Kuningas _____ põhjatuule enda ette ja _____, kas see tõsi on, mis tema kohta _____. Too ei võinud mitte _____, sest rikutud aed ja purustatud puud _____ kõikide silme ees.

S siis _____ kuningas: „Mispärast sa oled seda _____?”

Põhjatuul _____: „Mina ei _____ sealjuures midagi paha, ma _____ lillede, õunte ja teiste asjadega lihtsalt mängida. Ma ei _____ selle peale, et see neile kahju _____!”

Aga kuningas _____: „Kui sa mängides nõnda hoolimata ja meeletu _____, siis ei _____ mina sind mitte nõnda ruttu välja lasta. Ma _____ sind terve suve kinni _____. Talvel, kui lilled ei _____, lehti ega vilju ei ole, võid sa välja mängima _____. Sa _____ ainult jääkolakatega ja lumekuulidega mängima, aga mitte lillede ega rohtaia viljadega.”

Sellest ajast peale _____ põhjatuul ainult talvel.

(„Kuule, kutsik, kuhu lähed? Eesti lastekirjanduse antoloogia. II”, koostanud Andres Jaaksoo)

1.5 Muutumatud sõnad

Harjutus 22

Tõmba muutumatud sõnadele joon alla. Illustreeri luuletus.

MAAILMA ÄÄRT POLE ÖMMELDUD KINNI

maailm on lahti lahti lahti

maakera hoiab sind jalgadest kinni

maailma küljest ei kuku sa lahti

mis sa siis kardad ja kügeled

mis sa siis tukud ja tugeled

vaarisad läksid – oli vanaisa kord

vanaisad läksid – oli isade kord

isad läksid – on meie kord

maailma äärt pole ömmeldud kinni

maailm on lahti lahti lahti

maailm hoiab sind armuga kinni

maailma küljest ei südant saa lahti

kõik on läinud

on meie kord

astuda ette

(Lehte Hainsalu „Kool on koolon“)

Harjutus 23

Kirjuta lünka sobiv hüüdsõna.

Korruga kuulsime _____ ja aken oli katki. Ema ei osanud selle peale muud kui _____ ütelda. _____, kui kaunis on hommik! „_____!“ ütles Kristo telefonitorusse. Kivi kukkus _____ ojja. „_____!“ kostis õuest – meile olid tulnud külalised. _____, kui vastik see on! Talumees sundis hobust kiiremalt liikuma: „_____!“ _____, meie võit! _____, keegi tuleb. _____, mind nõelas mesilane! „_____!“ kutsus vanema oma hallitriibulist kassi. Väike vend astus _____ üle toa.

- Häält jäljendava hüüdsõna järele pannakse ka lause keskel sageli hüüumärk. Pane hüüumärk, kuhu arvad selle sobivat.

Harjutus 24

Lõpeta laused. Pane koma, kuhu vaja.

Janet teab et _____

Elise on noorem kui _____

Oota kohvikus kuni _____

Krista vend on tudeng ehk _____

Poisid sõidavad homme Saaremaale sest _____

Tuleksin hea meelega kaasa aga _____

Ilm oli ilus ja _____

Kas läheme täna kinno või _____

Sel aastal sõidame ekskursioonile Riiga kuid _____

Poisid seisid vaikides kuni _____

Harjutus 25

Lisa lausesse muutumatuid sõnu. Sõnavorme ja sõnade järjekorda võid muuta.

Näidis. Läksime koju. → *Eile läksime kahekesi lõbusalt ja seetõttu ka õige aeglaselt koju.*

Poisid vaatavad filmi.

Tüdrukud joonistavad pilti.

Karu möirgab metsas.

Lõoke lõõritab taevas.

Õpetaja vaatab õpilasi, kes teevad kontrolltööd.

Mart on veetnud puhkuse Otepääl.

Vanamees istus ja vaatas õues mängivaid lapsi.

Tõusen vara ning lähen kohvi keetma.

1.6 Homonüümid

Harjutus 26

Kirjuta allajoonitud sõna sõnastikuvorm ja määra sõnaliik.

	Sõnastikuvorm	Sõnaliik
<u>Kammi</u> juukseid!	<i>kammima</i>	<i>tegasõna</i>
Õde pani <u>kammi</u> peeglilauale.	<i>kamm</i>	<i>nimisõna</i>
Me nägime teel mitut <u>viita</u> .		
Töömees ei tahtnud aega <u>viita</u> ja asus kohe tööle.		
Laulupeol oli <u>sadu</u> lapsi.		
<u>Sadu</u> ei lakanud ka õhtuks.		
Käisime näitusel ja nägime <u>seal</u> palju huvitavat.		
Pahal <u>seal</u> kärss kärnas.		
Sipsiku <u>peaks</u> oli vatti täis sukk.		
Me <u>peaks</u> oma kodused tööd kohe ära tegema.		
Laual oli <u>viis</u> õuna.		
Poiss <u>viis</u> vaibad õue.		
Sellel laulul on meeldejääv <u>viis</u> .		
Peeter ei jaksanud oma seljakotti <u>kanda</u> .		
Arst uuris Martini haiget <u>kanda</u> .		
Jälle hakkas vihma <u>sadama</u> .		
<u>Sadama</u> juurdeehitus valmib juuliks.		
Vesi <u>valgus</u> põrandale.		
Kardinate vahelt paistis <u>valgus</u> .		
Sellel <u>veel</u> on imelik maitse.		
Ma ei taha <u>veel</u> koju minna.		

Harjutus 27

Moodusta laused, nii et selguks homonüümide erinev tähendus.

sügav _____

sügav _____

loe _____

loe _____

kae _____

kae _____

sool _____

sool _____

laen _____

laen _____

lao _____

lao _____

õel _____

õel _____

ammu _____

ammu _____

poodi _____

poodi _____

Harjutus 28

Kuus sõna on valesti poolitatud. Tõmba neile joon alla ja poolita õigesti.

esik-laps

esi-latern

esi-ots

esik-laas

esi-algu

esit-rükk

esik-romaan

esi-jalg

esi-vanem

esie-tendus

esi-mees

esit-lus

esi-ema

esi-mene

e-sile

esii-sa

esi-ndus

esinejas-kond

Kordav test 1

1. Märgi tekstis kõik käändsõnad (K), pöördõnad (P) ja muutumatud sõnad (M).

Pisuhänna kinnivõtmine

J. Sikk Tarvastust

M P K

Ükskord näinud üks metsavaht igal õhtul metsas käies, et pisuhänd läinud ikka üht ja sedasama teed.

Kodus rääkinud ta seda teistele.

Vanemad inimesed õpetanud: „Kui sa teine õhtu jälle metsa lähed ja pisuhända näed, siis löika kaks pastla ristpaela jala pealt ja kontsa tagant katki, küll siis näed.”

Metsavaht läinud jälle metsa. Näinud: pisuhänd lennanud vanaviisi. Metsavaht lõiganud pastla ristkablal katki.

Äkki kukkunud paar vakka nisu maha, nisuga koos ka pisuhänd. Pisuhänd olnud nüüd kulli moodi.

(Matthias Johann Eisen „Kratiraamat“)

2. Tõmba käändsõnadele joon alla ja kirjuta, kas need on nimisõnad (N), omadussõnad (O), arvsõnad (AR) või asesõnad (AS).

AS N

Sel korral, nagu kiuste, hoidis kunstiringi õpetaja lapsi kauem kinni. Eelmises tunnis üles seatud loomaskulptuuride näitus tuli maha võtta. Igaüks sai oma taiese koju kaasa, ja peale selle paraja potsaka plastiliini, et kodus veel mõni loom voolida. Järgmisel korral kästi uus elukas kaasa võtta. Kogu sehkendamine võttis aega. Anna-Maria hakkas päris närvi minema. Kui ta ükskord tulema sai ja hõlmad poolahti trollipeatuse poole leekis, nägi ta juba eemalt, et Oliver oli kohal. Anna-Maria lehvitas. Poiss vehkis vastu.

(Reet Made „Veli Oliver“)

3. Kirjuta arvud sõnadega.

947 _____

CLII _____

18. _____

2010. _____

XIX _____

34 _____

4. Kirjuta lünka sobiv omadussõna võrdlusastmevorm.

Ma olen oma klassis _____. Mardil on _____ juuksed kui Antsul. Eesti on _____ kui Läti. Hiina on _____ rahvaarvuga riik maailmas. Ma olen _____ jooksja kui mu pinginaaber. Meie klass on koolis _____. Kartulisalat on _____ kui rosolje. Narva on Eesti _____ linn. Saaremaa on Eesti _____ saar. Minu pinginaaber on _____ kui mina.

5. Eralda tumedalt trükitud sõnadel käändelõpp, kui see on olemas, ja kirjuta, mis käändes need sõnad on.

alaleütlev

Nagu **korraliku**le linnakesele kohane, oli ka **Kilpla igast** küljest **müüridega** ümbritsetud. Sisse sai **neljast** väravast: Järveväravast, Soolaväravast, **Lõunaväravast** ja Seaväravast. Soolavärav oli **nime** saanud **soolavedaja** järgi, kes tõi meie **linna** iga aasta **varasügisel hinnalist** soola; Järve- ja **Lõunavärava** nime ei ole ilmselt selgitada vaja; ja **Seavärav** oli saanud oma nime **sellest**, et **linna** seakarjus ajas igal **hommikul selle** värava kaudu linna **seakarja** välja ning pöördus **õhtul** jälle sama **teed linnakesse** tagasi.

(Otfried Preussler „Meil Kilplas”, saksa keelest tõlkinud Eve Sooneste)

6. Tõmba muutumatutele sõnadele joon alla.

Rahapaja läheduses ei tohi teha ainsatki häält, muidu vajub pada maa alla tagasi ning püsib peidus vähemalt tuhat aastat.

Kulla kõlin muutus aina valjemaks. Ning siis – oh imet – avanes sopane maapind ja kolm kullakotti otsekui süljati jõemudale. Imbil läks suurest õnnest silme ees mustaks, ta oigas. Äрни lõi tallegi peo suule ja istus, pingul nagu ämblik võrgus, üks käsi ühe, teine teise naise suul. Aga raha ei kadunud Imbi oigest kuhugi, kullakotid lebasid rahulikult mudas ning nüüd julges Äрни end viimaks liigutada ja naiste suud vabaks lasta. Ta roomas aeglaselt kottidele lähemale, kuni viskus neile otsa nagu hunt lambale. Kuld kõhu all oli kõva ja tegi mõnusalt valu. Äрни hakkas värisevate kätega ühe koti suud lahti harutama.

(Andrus Kivirähk „Rehepapp”)

7. Moodusta laused, nii et selguks homonüümide erinev tähendus.

kalla _____

kalla _____

siil _____

siil _____

viis _____

viis _____